

Deze schorsingabul is een sprekende situatietekening van het synodale regiem ook na de z.g. revisie-synode. Let op de nauwkeurige formulering: „de leer onzer kerken betreffende het zaad des verbonds, zoals deze laatstelijk is geformuleerd op de buitengewone Generale Synode van 1946, alsmede de daarmee verband houdende schorsingen”.

Hier spreekt het stuk de waarheid: het is één zelfde leer, die in 1942 werd opgelegd en in 1946 gehandhaafd. Dat blijkt ten overvloede uit wat daarbij gezegd wordt over de „daarmede verband houdende schorsingen”. Bij mijn weten was dr Jager de eerste, die sinds de vervangingsformule werd gevonnist. De vroegere vonnissen in verband met de leeruitspraken van 1942 worden hier dus op één lijn gesteld met eventuele andere in 1946 en later.

Wij zeggen hiermee niet te veel. Het vonnis vermeldt immers duidelijk, dat zowel deputaten van de „revisie-synode” alsook een door de synode benoemde commissie in deze zaak aan de besprekingen hebben deelgenomen! Men kan dus moeilijk denken aan een ondoordachte formulering van onervaren kerkeraadsleden. Trouwens, ook de stijl van het vonnis wijst niet in die richting.

Het stuk is verder een onverdacht getuigenis van de volharding, waarmee dr Jager in den kerkelijken weg is opgekomen tegen de onschriftuurlijke leer der gebonden kerken. Daar ging het ook hier om — het vonnis zegt dat duidelijk. Maar het synodale systeem herleidde de zaak weer tot een kwestie van orde: geen „ketterij”, maar verzet tegen den kerkeraad, inbreuk op het kerkverband, en dus scheurmaking! Het is het oude lied. Zelfs de melodie is niet veranderd. Er is maar één vulstem bij gekomen: de formule van 1946. En dan nog telkens te moeten hooren: er is toch eigenlijk niemand geschorst om de leer! We zullen nog méér bewijzen hooren van het tegendeel.

Het gebod, waarmee het vonnis eindigt, is nog in de lucht blijven hangen. Dr Jager is niet den verkeerd-weg opgegaan. En inzake zijn „herstel in volle rechten” is het woord alleen maar aan de vergaderingen, die hem hebben gebannen. L. DOEKES.

Nog eens:

„Winkler Prins en de afscheiding”

Van de Redactie van De Reformatie ontving ik een schrijven dat haar was toegezonden naar aanleiding van mijn artikelje: „Winkler Prins en de Afscheiding”.

De schrijver, niet wetend wie de opsteller van het artikelje was, schreef den brief aan Prof. Schilder, en deze zond het epistel door aan mij.

Gaarne wil ik op de opmerking van den belangstellenden lezer nog ingaan.

Hij stemt toe, dat het mis is, dat van de Dordtsche Kerkenordening gesproken wordt bij Winkler Prins, waar de Nederlandsche Geloofsbelijdenis had moeten genoemd zijn.

Maar bij nadere beschouwing van mijn gezegde, dat het groote onzin is te schrijven: „dat de Herv. Kerk zich aan wederkeering tot Gods Woord en de Formulieren van Eenigheid schuldig maakte, en dat dit reden zou geweest zijn voor de Afscheiding”, vraagt de briefschrijver, of deze kwalificatie wel juist is. Hij is tot een andere conclusie gekomen, na bespreking met eenige collega's. Zou het ook zóó kunnen zijn, dat we dien zin moeten lezen als volgt: De Kerkeraad van de Ned. Herv. Gemeente te Ulrum teekende de Acte van Afscheiding en (of, J. B.) Wederkeering d.l. Afscheiding van de Hervormde Kerk, daar deze zich schuldig maakte aan overtreding van artt. 28—29..... en zich schuldig maakte aan overtreding van: wederkeering tot Gods Woord en de Formulieren van Eenigheid.....

Ziedaar een oplossing, die de inzender aan de hand doet en waarmee dan de eer van Winkler Prins op dit punt zou gered zijn.

Maar ik vraag: wat is dat: overtreding van wederkeering? Men zou nog wel kunnen spreken van wederkeering van overtreding. Iemand heeft het gebod Gods overtreden; hij is ja perken door God gesteld, te buiten gegaan, maar hij keert weer van den boosen weg; dat is de bekeering des zondaars ook: terugkeer tot Gods Woord en Wet.

Maar overtreding van wederkeering, wat dat moet zijn dat snap ik niet. Dat is taalkundige onzin voor mijn besef, tenzij mij de redelijke betekenis daarvan klaarkijk aangetoond wordt.

Als men per sé een oplossing van de toelichting van Winkler Prins wil, dan geloof ik, dat men het beste doet door wat onder het woord: „Afscheiding” te berde gebracht wordt, te beschouwen als een puzzle, of als een legkaart, waarvan de stukken door elkaar geraakt zijn. En dan kunnen we er alleen iets goeds van maken, als we de zinnen als volgt lezen:

Toen (13 Oct. 1834) onderteekende de Kerkeraad der Ned. Herv. gemeente te Ulrum de Acte van Afscheiding of wederkeering, d.l. afscheiding van de Hervormde Kerk (EN WEDERKEERING TOT GODS WOORD EN DE FORMULIEREN VAN EENIGHEID) daar deze zich aan overtreding van de artikelen 28 en 29 van: (moet zijn) de Nederl. Geloofsbelijdenis, schuldig maakte, enz.

Zoo krijgt men een verstaanbaar geheel tenminste.

Maar men kan toch niet eischen dat een lezer de zinnen, die in de war gegooid zijn, eerst op de goede plaats deponereert.

Het is onbegrijpelijk, dat bij een uitgave als van Winkler Prins, een artikel zóó op zijn kop gezet kon worden. Men kreeg bij de medewerking aan Kok's Christelijke Encyclopaedie, indertijd, drukproef en nog eens een drukproef, ter correctie een en andermaal.

De vraag blijft: was hier gebrek aan historiekennis in het spel, of verregaande slordige redactie? J. B.

Nu:

„Winkler Prins en de vrijmaking”

Nu de onzin, die de Winkler Prins over de Afscheiding schrijft, hier ter sprake is gekomen, wil ik ook wijzen op den onzin, die de redactie van deze encyclopaedie over de vrijmaking geeft te lezen.

In „Tien Jaren”, het verbindingsstuk tusschen de 5e en de nu bewerkte 6e druk van de encyclopaedie lezen we bij de beschrijving van „Het Protestantisme in Nederland” gedurende de jaren 1938—48, dat de Gereformeerde Kerken in deze periode de aandacht trokken door een nieuw leergeschied. Gezegd wordt, dat achter het kerkrechtelijke geschildpunt een dogmatisch onderscheid over verbond en doop schuilt. En dan volgt:

„Scheen gedurende lange tijd in zake dit meningsverschil de formulering der Generale Synode te Utrecht (1905) bevrediging te hebben gebracht, door het optreden van prof. dr K. Schilder, hoogleraar aan de Theologische Hogeschool te Kampen, kwam de kwestie opnieuw aan de orde. En een „vervangingsformule” voor de oude, die van die zijde nu opeens onaanvaardbaar werd geacht, bleek niet te vinden, aan een tamelijk grote afmetingen aannemende scheuring bleek niet te ontkomen”.

Men behoeft in dit anonieme artikel van 13 kolommen over de Kerken geen erkenning van het centrale belang van dit stukje kerkgeschiedenis te verwachten. Maar als men in de aankondiging van de encyclopaedie leest, dat meer dan 400 professoren, doctoren en deskundigen borg staan voor haar volledigheid en betrouwbaarheid, verwacht men toch geen enormiteiten. Dan zal men niet verwachten, dat in een artikel door slordigheid de hoofdzak is weggelaten (de leeruitspraken 1942, de toelichting en het praeadvies, met de binding en de schorsingen), terwijl een achteraan-komend detail (de vervangingsformule 1946) wordt vermeld. Zoolets herinnert aan de geschiedenis van de klok en den klepel.

DE CRISIS VAN HET GEZAG

in het bedrijfsleven (XVII)

Wij willen juist volledige aandacht hiervoor vragen, dat de arbeider in loondienst rentmeester Gods is, die verantwoordelijk is tegenover God Zijn Schepper ten aanzien van de arbeidskracht, hem verleend, en de besteding van den arbeidstijd hem in dit leven gegeven, om daarmee op de plaats door God hem besteld, Zijn Schepper te dienen.

Wij kunnen dan ook alleen maar hopen, dat onze Christelijke arbeiders, voor zoover zij door de voormannen in hun organisaties uitverleden en heden op dit punt verkeerd werden voorgelicht, als zouden zij „maar” arbeiders zijn, wier persoonlijkheid in hun arbeider-zijn niet tot erkenning en tot haar recht zou kunnen komen, zoolang zij geen deel hebben aan het rentmeesterschap van hun werkgever, gelijk b.v. dr van Muiswinkel hun wil bijbrengen, en voor welke misdeelden in de maatschappij het noodig zou zijn, gelijk de heer Ruppert het deed, expres te vermelden, dat Christus ook de arbeiders tot Zijn kinderen verhief (artikel over Arbeidsinvloed, dagblad „Trouw” van 2 Nov. 1948), zich van dat onnoodig hun opgedrongen minderwaardigheidscomplex met Gods Woord in de hand zullen vrijworstelen, en in plaats van zich te verlagen tot bedelaars om een deeltje van het rentmeesterschap van den ondernemer met allen nadruk zullen gaan opkomen voor de erkenning en het behoud van hun eigen, hun door God geschonken en als zodanig onvervreembare rentmeesterschap. Zoo voeren wij het pleit voor een hoofdstuk, dat naar wij hopen geschreven zal worden voor en door hen in hun dagelijks getuigenis zoowel als door hun levenspraktijk van allen dag: De arbeider als rentmeester Gods.

Wanneer ik dat in gedachte breng en houd, en ik zie dan den stoker staan op de plaat voor de vuren op een oude vrachtboot, met zijn gezicht zwart als een roetmop, bezweet en bestoven van kolengruis, dan is hij mij — rentmeester Gods.

Zie ik den nageljongen of den man van de z.g. slijmploeg in het dok, dan zie ik — den rentmeester Gods.

Kom ik den corveeër in de fabriek tegen, dan ontmoet ik — den rentmeester Gods.

De jongste bediende op kantoor, die de potlooden aanpunt en allerhande karweitjes verricht, hij is — beginnende rentmeester Gods.

Het is niet goed te begrijpen hoe dit kan voorkomen. Temeer daar andere artikelen (b.v. die over Natuurkunde van prof. Prins en over Scheikunde van prof. Ketelaar) voor een encyclopaedie goed op de zaken ingaan en ook voor een ingewijde goed leesbaar zijn.

Misschien kan de redactie deze fout nog herstellen in de latere deelen van den 6en druk. Ik weet niet of het artikel „Gereformeerd” al gezet is, maar zoo niet, dan is het te hopen, dat de anonieme auteur zijn licht even bij het eerste het beste gemeentelijk gaat opsteken. Dan kan hij schrijven, dat de Generale Synode in 1942 inzake het „meningsverschil” opnieuw eenige leeruitspraken, met een toelichting, in 1943 gevolgd door een praeadvies, gaf. Dat de schorsingen en afzettelingen van hen, die deze niet konden aanvaarden, volgden, en dat daarmee „een tamelijk groote afmetingen aannemende scheuring” bewerk was.

Ter besparing van plaatsruimte kan dan de vermelding van de ook voor buitenstaanders geheel onwezenlijke „vervangingsformule” wel wegblijven.

Misschien kan dr P. Groen, die de rubriek Meteorologie verzorgt, den auteur nog inlichten. A. J. V.

„Gemeene temperantie”

Een recensent van mijn „Christus in zijn Lijden” snijdt het onderwerp der „gemeene temperantie” aan, zooals dat in mijn jongste geschriften ter sprake komt. Uiteraard gaan we op recensies als zoodanig niet in; maar een verhelderende opmerking kan haar plaats hebben. Zoo hier. Recensent heeft blijkbaar verwonderd aangezien tegen mijn gebruik van het woord „gemeen”, in dit verband. Hij vraagt: „de temperantie is toch niet „gemeen”, geldt toch alleen de ongelovigen?” Blijkbaar bedoelt recensent met deze vraag niet zijn, doch mijn standpunt weer te geven. Daarom moge ik antwoorden: de „temperantie” is inderdaad gemeen, zelfs algemeen. Zie ook mijn „Christus en Cultuur”, uitgave Franeker. K. S.

Stichting voor de financiële verzorging v. d. opleiding tot den dienst des Woords

Wil men er nota van nemen, dat de secretaris van de „Stichting”, br J. D. Oosterom, met ingang van 28 Maart verhuist is van Waldeck-Pyramontplein 12a te GRONINGEN naar Noorderstraat 139, Postbus 1, te SAPPEMEER (Telef. 565)? Met het oog op het Secretariaat van de „Stichting” dient deze adreswijziging te worden genoteerd. K. S.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Wanneer wij zoo de bonte, rijk gevarieerde stoet van bootwerkers, metselaars, timmerlieden, metaalbewerkers, winkelbedienden en kantoor mannen, werkers met en zonder boordje, in wat voor beroep of bedrijf zij maar wilt, van den geringsten daglooner tot den grootsten ondernemer, aan ons oog zien voorbijtrekken, het zijn allen — rentmeesters Gods. En bij dit alles willen wij ons nu herinneren dat daarin openbaar wordt niet alleen de veelheid in de eenheid, maar ook de eenheid in de veelheid. Zoo moet ook hier van toepassing verklaard worden dat woord uit 1 Cor. 12:23: „En die ons dunken de minst: geerde leden des lichaams te zijn, denzelven doen wij overvloediger eere aan en onze onsierlijke leden hebben overvloediger versiering”. Immers: „God heeft het lichaam alzo samengevoegd, gevende overvloediger eere aan hetgeen gebrek aan dezelfde heeft, opdat geen tweedracht in het lichaam zij, maar de leden voor elkander gelijke zorg zouden dragen.

In deze Schriftwoorden ontvangen wij van God ook duidelijke aanwijzingen hoe wij onze christelijke sociale actie hebben in te richten. Naar deze woorden dient zij te worden gereguleerd.

Dr Emil Brunner schrijft in zijn „Das Gebot und die Ordnungen” (4e druk, Zwingli Verlag, Zürich) op blz. 378/9: „Der heute allgemein festgestellte Schwund der Arbeitsfreude kommt nicht bloss davon her, dass der Einzelne sein Leben in der Arbeit nicht mehr als göttlichen Beruf aus Gottes Hand nimmt; sondern es ist umgekehrt dieses Annehmen des Berufs aus Gottes Hand dem Einzelnen oft fast unmöglich gemacht durch die tatsächlichen Arbeitsverhältnisse”. (Het tegenwoordig algemeen geconstateerde verdwijnen van de arbeidsvreugde komt niet alleen daarvan, dat de enkeling zijn leven in den arbeid niet meer als goddelijk beroep uit Gods hand neemt; maar omgekeerd is dikwijls dit aannemen van het beroep uit Gods hand bijna onmogelijk gemaakt door de werkelijke arbeidsverhoudingen.)

Wij beschouwen deze woorden in hun algemeenheid zonder nadere adstructie als overdevren, en blijven van oordeel, dat de arbeidsverhoudingen nimmer een beletsel kunnen zijn om ons werk als goddelijk beroep te blijven zien, en uit Gods hand te aanvaarden, om zich als Gods rentmeester te blijven beschouwen. Want deze zaken en posities liggen vast, niet in het oordeel